

Op de Landelijke Dag van 28 november 2015 is de veldwerkfase van het Atlas-project afgesloten. Zoals het er nu naar uitziet zijn 1573 ofwel ca. 93,5% van de 1685 winterblokken geteld, geschat en ingestuurd.

De laatste broedvogelgegevens komen nu binnen. Het is spannend op welk totaal we uit zullen komen. Een prachtig resultaat van de ruim 1800 geregistreerde atlas-tellers, waarvoor onze grote dank.

In de winter 2015/16 zullen 50-100 tellers de resterende winterblokken afronden. Omdat veel tellers in het broedseizoen druk zijn met andere tellingen, verwachten we dat het dekingspercentage wat lager zal zijn dan voor de winter. Er kan nog het nodige binnenkomen want van ca. 120 niet-ingestuurde blokken is het Gouden Gridwerk (vrijwel) ingevoerd. Schatten en insturen is voor die blokken het motto!

Met ruim 93% van de atlasblokken geschat en ingestuurd nodigen de nieuwe voorlopige winterkaarten uit tot nadere bestudering. De *Atlas van de Nederlandse Vogels* (1987) uit de kast en vergelijken maar: op zoek naar overeenkomsten en verschillen tussen de resultaten van het veldwerk toen (1978-83) en nu (2012-15).

Waterpieper - opmerkelijke uitbreiding?

Broedend in de berggebieden van Midden-, Zuid- en Oost-Europa, zoeken Waterpiepers in het winterhalfjaar laaggelegen streken op. Het leidt onder meer tot trek in noordwestelijke richting, waarbij ze ook in Nederland terechtkomen. De eerste vogels worden meestal eerste helft oktober gezien; de trek houdt aan tot diep in november. Overwinteraars zoeken voedsel in ondiep water en op modderige plekken. Tussen 1978 en 1983 lagen de zwaartepunten in Drenthe, NW-Overijssel, Flevoland en het Rivierengebied. Het beeld werd deels beïnvloed door waarnemerseffecten (niet iedereen kende de soort). In de atlas werd dan ook gezinspeeld op te verwachten nieuwe belangrijke regio's.

Foto: Peter Eekelder

Wanneer we naar de actuele kaart kijken, lijkt het oude verspreidingsbeeld nog steeds te kloppen. Wel is het aantal atlasblokken waar de soort is vastgesteld gestegen van 21% naar 55% (van de 1573 ingestuurde atlasblokken). Relatief grote aantallen zijn nu waargenomen in Zuid-Holland, de Biesbosch, Noord-Holland, NW-Overijssel, Friesland en Groningen. Opmerkelijk genoeg liggen de blokken met afgenomen aantallen juist in oude 'kerngebieden' zoals delen van de Veluwe en Zuid-Limburg. Zou ook dit een waarnemerseffect zijn?

Fazant - bijna Flevo-exit?

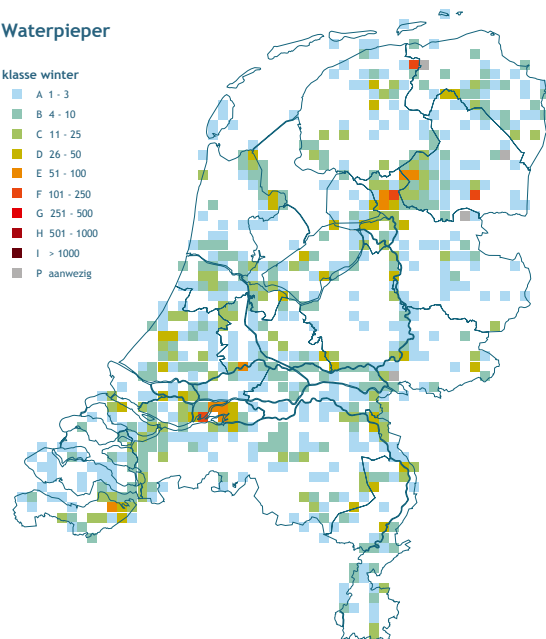
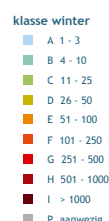
In 1978-83 was de Fazant nog talrijk in (half-)open landschappen. Hoge dichtheden hingen samen met (regelmatig herhaalde) introducties en bijvoeding. Hoge dichtheden werden onder andere vastgesteld in Flevoland: in 1978 kwam bijna een kwart van de 80.000 - toentertijd legaal - uitgezette Fazanten terecht op deze 2% van het Nederlandse grondgebied. Niet zo gek dat in sommige vogelwerkgroepen de Fazant werd aangeduid als 'flevokip'. De atlas (1987) vermeldde dat de soort zich bij het achterwege laten van introductie kon handhaven in lage dichtheden.

Dat was wat optimistisch. De landelijke trend daalt sinds het uitzetten van kweekfazanten in de jaren tachtig werd afgebouwd en vanaf 1993 verboden is. Ten tijde van de tweede broedvogelatlas (2002) waren de Veluwe en Flevoland zo goed als verlaten door het stopzetten van introducties en bijvoeding. Anderzijds werd geconcludeerd dat Fazanten het in geschikte habitats op eigen kracht vol konden houden.

Kijken we naar de actuele kaart, dan zien we dat Zeeland en Zuid-Holland nog steeds een flink bastion vormen. Van Friesland naar Noord-Brabant lijkt een brede fazantarme of zelfs fazantloze band te ontstaan, onderbroken door de Grote Rivieren. Richting de oostgrens nemen de dichtheden weer toe. En Flevoland? In een aantal blokken houdt de Fazant nog stand: net geen Flevo-exit.

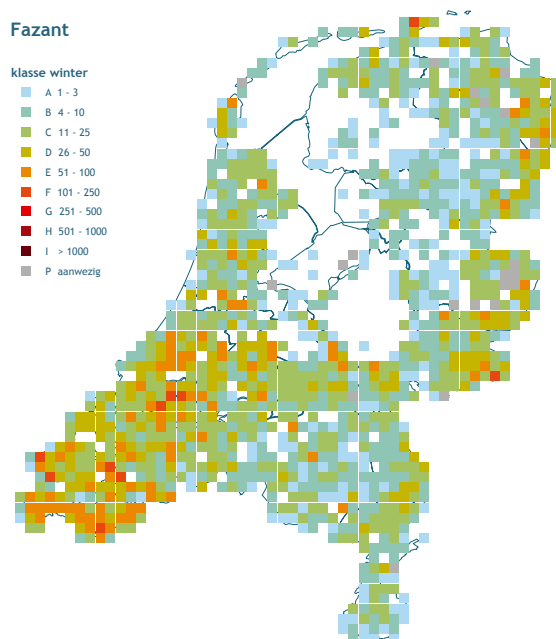
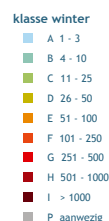
● Jouke Altenburg

Waterpieper

Figuur 1. Waterpieper. Geschat aantal per atlasblok in de winters 2012-15 (links) en verandering in aantalsschatting per atlasblok sinds 1978-83 (rechts).

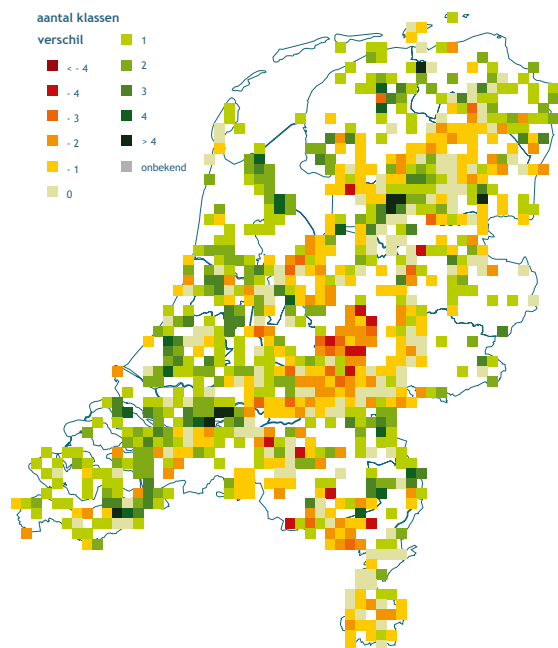
Fazant

Figuur 2. Fazant. Geschat aantal per atlasblok in de winters 2012-15 (links) en verandering in aantalsschatting per atlasblok sinds 1978-83 (rechts).

Waterpieper, vooral in westen en noorden uitgebreid.
Foto: Hans Gebuis

Nieuwe kaarten online

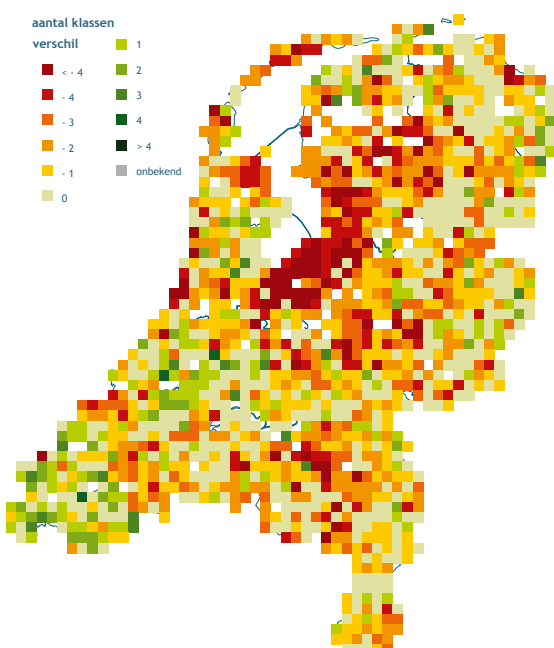
Op de Landelijke dag zijn voor 72 soorten de eerste gemodelleerde winterkaarten online gezet. Voor de overige soorten zijn kaarten gemaakt die gebaseerd zijn op de aantalschattingen. De nieuwe kaarten zijn op www.vogelatlas.nl te vinden onder het tabblad 'Resultaten'.

Telgegevens downloaden

Atlastellers kunnen hun eigen telgegevens vanaf medio december 2015 downloaden van de Sovon-site. Na inloggen vind je als teller onder het tabblad 'overzichten' de knop om o.a. je atlastelgegevens te downloaden. Je kunt zelf allerlei selecties maken.

Jouke exit?

Jouke Altenburg, werkzaam bij Vogelbescherming Nederland, was voor de duur van de veldwerkfase parttime gedetacheerd bij Sovon. Hij heeft het projectleiderschap met volle overgave ingevuld. De detachering van Jouke is per 1 december 2015 beëindigd. Hij blijft wel als vrijwilliger aan het atlasproject verbonden. Sovon spreekt zijn grote waardering uit voor zijn inspanningen tijdens de 'tropenjaren' en is zeer verheugd dat Jouke ook bij de totstandkoming van het eindproduct, de atlas zelf, nauw betrokken blijft.

Fazant, alleen lokaal nog talrijk. Foto: Hans Gebuis